

Et schoelepétret

Et is al 84 jaor leden, mar et is mi'j altied bi'j bleven dat Berend Prins mit krek zoe'n petret onder de aarm as ditte in de vaort verdrongen is. Inderdaod had iederiene in Oosterwoolde et d'r slim mit te doen mar et was gebeur. Al lange hadde ik d'r mit ommepakt en docht dat et wel mooi wezen zol, dat et es in *De Ovend* kwam, temeer omdat ik op iene nao alle naemen nog kende. Aj' wat op leeftied kommen kuj' soms slim an zokke dingen hechten. Ok kommen je dan soms alle kwaojongesstroken en zok soorte van dingen wel es weer in 't zin.

Vroeger was de schoele op et Oost in dat oolde gebouw waor as laeter de timmerschure van de Wieberdinks west het en weer laeter de veeauto's van de Bruunsmas in stonnen. Mien heit het hier nog een jaor naor schoele gaon in de jaoren 1879 en '80.

Van 1848 tot 1871 het de heer G. Noordhof hier onderwiezer west. Hi'j was ok koster en veurzanger in de kärke. In 1866 het de heer Noorman een orgel in disse kärke bouwd, dat now nog dienst dot. Doe was die veurzingeri'je niet meer neudig. Ok het Noordhof in 1866 mit prachtig mooie krulletters et ni'je deupboek anlegd. Volgens overlevering het meester Noordhof in zien tied een bult kiender bi'jhulpen en sommen mit naor et laand geven as ze mit 9 of 10 jaor de schoele verzumen mossen om bi'j de boer op de koeenen te passen as die in et laand leupen. Koehuder dus. Stiekeldraad kenden ze doe nog niet. 'Je huj je ho, kom i'j bi'j mi'j of ik bi'j jow?' reupen ze dan an mekeer, mar naor schoele gaon was d'r zommers niet bi'j. Dat bi'jhelpen van de kiender mit leren is zeker wel op pries steld, want op et graf van meester Noordhof staot op de stien die op een sokkel staot an de oostkaante van de kärke, dat die grafstien deur zien leerlingen anbeuden is, mar zien overlië-

densdaotum staot d'r niet bi'j.

Naost disse stien is een liggende grafstien van Noordhof zien vrouw Roelofje Eizing uut Westerbork, die in 1807 op 24 november geboren is en op 18 juni 1880 in Oosterwoolde wegraekt is. Ok hebben ze op 25 augustus 1841 een zeune verleuren die doe 22 jaor was en zien heit as hulponderwiezer hulp. Et is bekend dat meester Douwina in die tied op 'e Fochtel de kiender krek zo bi'jhulp as ze thuus mit-helpen mossen.

Mien oolden hebben beide koehuder west in die jaoren, mem op 'e Fochtel en heit in Oosterwoolde.

Opvolger van meester Noordhof is west G. Rijpma, die van 1874 tot 1909 hier an de schoele staon het. In et fotoboek van G. Adema staot een petret van meester Rijpma mit een grote ringbaord en een lange Goolde piepe in de mond. Doe heit in 1882 koehuder wodde op et Oost, het meester Riepma him goed mit et leren bi'jhulpen zodat hi'j him laeter overal mit redden kon.

Op 7 juli 1900 is de leerplichtwet anneumen, onder aandere om kienderarbeid tegen te gaon en et noodwettien van Van Houten regelde de warktieden wat veural in de febrieken in Twente wel neudig was. Mar now weeromme naor de schoele. In 1879 of 1880 is d'r an de Wemeweg een ni'je 6-klassige schoele bouwd. In die ni'je schoele kon gien straoltien zonne kommen. Op de zunnekaante, tegen de pasteri'je an, weren de husies mit et turfhoekke in et midden. De onderste ruten weren van matglas en d'r stonnen liendebomen veur de raemen.

Meester Ennema was in 1910 heufd doe ik naor schoele mos. In 1913 is meester Ennema opvolgd deur meester Van der Klei as heufd. Meester Scheepvaart leerde doe de eerste klasse, mar is al gauw opvolgd deur juffer Sjoukje de Jong van

dan eerst 'Naast de bank, in de houding,' en dan mossen wi'j netties in de pas et lekaal uutlopen. Mit de gimstieklessen op et schoeleplein gong et krek zo. Meester ston d'r dan bi'j te kommederen: 'Links, rechts in de pas,' mit d'r tussendeur een halve sprong naor links of rechts en een flink aende looppas. Wi'j hadden dan de tonge zowat op et dadde knoopsgat hangen van al die drokte. Laeter is d'r an de aandere kaante een hoolten gimstieklekaal kommen waor as de kiender op de brogge of an de rekstokken heur keunsten vertonen mossen, mar doe was ik al van schoele of.

De twee leegste klassen mochten morgens om 11 ure naor huus toe te eten. Vanof de dadde klasse kwammen we middags een kertier buten om te lochten wat veural hasems in de knolletied ok wel neudig was. Meester hadde dan vaeke alle deuren en raemen los, eers konnen ze niet in schoele verkeren. Nao dit kertier kregen de maegies een ure haandwarken, sokkebreien leren of mit allerhaande steken op een letterlappe ommetiezen. Et weren in die tied nog van die brave vli'jtige schepselties!

De jongen kregen tot 12 ure les in gewone scholevakken. Jongen weren ok wat betaoler, die mochten mekeer graeg de loef ofstikken wie as et meerste duste. Op et schoeleplein was dan ok een hiel aandere rangodder as in et leslekaal. De vli'jtige geheurzeme jeugd was dan vaeke wel de lieverds van meester, mar op et schoeleplein konnen ze soms as beloning een goed pak op heur donder kriegen. Daor gullen gien aandere regels onder die belhaemels.

In et speulkertier mochten de kiender niet van et schoeleplein ofkommen. De meesters en juffers leupen dan staotig in de riegel, drok praotende onder mekeer, et plein op-en-daele. Ien van de grootste deugenieten vertrouwde et zaekien niet wat as daor bepraot wodde. Daor wol hi'j wel es wat meer van weten. Stiekem sloepte hi'j achter dat riegeltien an. As dat staotige riegeltien heur op et aende van et plein ommedri'jen mos, dan mos

hi'j even weg wezen, dan zo gauw meugelik d'r weer aachteran mit de oren goed los. Gelokkig, de meesters en juffers murken niks. Zien wantrouwen kwam uut, al zien wandaoden wodden bried uutmeten en hi'j kreeg zels de schuld van dingen waor as hi'j pat noch diel an hadde. Hi'j dochte bi'j himzels: waacht mar, ik krieg jim wel! Hi'j henne om een vorke en een pottien en doe drok an et pierezuken. Hi'j hadde dat pottien al gauw vol. Doe de klasse weer ingong leup hi'j as laeste mit de hanen op 'e rogge en et pottien pieren in de haand et lekaal in. Veur de klasse leut hi'j zien pottien op de vloer leeglopen. Et was de bedoeling as meester de klasse inkwam, dat hi'j dan op die gladde pieren uutglieden zol en mit zien neuze in zoe'n bultien pieren kommen zol. De spanning was groot, mar ik leuf niet dat et lokt is, ze mossen de piereboel zels wel opredde. Ien van de jongen hadde ok nogal es de gewoonte om, as meester de volle andacht neudig was om alles goed uut te leggen, altied ien of aander ongelokkien te kriegen, dan kreeg hi'j zomar een slimme hoestbuije, vul zomar uut de baank, of trapte bi'j ongelok zien buurjonge op de ti'je, zodat die et uutraosde, en dan mos hi'j vanzels ok krek neudig naor et husien. Et gevolg was dat alleman lachen mos en meester was vanzels de hiele andacht kwiet.

Wel was et muulik om iederkeer weer wat ni'js te bedaenken. Meester kende die keunsten vanzels wel en wodde op een keer zo lelk dat hi'j die rekel op een vakkundige meniere mit de platte voete de deure uutschopte. Kaarmende van piene bleef die jonge in de gang liggen, mit gien meugelikhied kon hi'j weer in de bienen kommen. Meester vanzels bange dat hi'j die jonge een ongelok schopt hadde, ten aende raod wodde d'r argens een karre opdiept en mit een bult muuite kregen ze him in die karre. Doe mos de schuldige meester perberen om over een lange modderreed die jonge bi'j zien oolderlik huus te kriegen. Mit lood in de schoenen en de tonge haost op de klompen zag hi'j d'r wel tegen an om daor zo an te kom-

De jongste kiender van de eupenbaore legere schoele van Oosterwoolde in 1910. Links meester Scheepvaart, rechts meester Maurits. Veuran van links naor rechts: Jantje van den Bos, Dirk van Veenen, Uilke Woudhuizen, Pieter Heida, Jan A. van Rozen, Marten Rooks, Berend Prins. Twiede riegel: Engbert Nijenhuis, Jacob van den Bos, R. Veensma, Gaitske Knijpstra, Hendrik Knijpstra, Froukje Knijpstra, Pieter Knijpstra. Aachteran: Willem Nijenhuis, een onbekende, Roelof Postma en Melis van der Duim.

Appelsche, die goed mit de kiender ommegeon kon. Et turfhoekke was wel de schrik van de schoele. As de ondeugende jongen niet luustren wollen begon meester te dreigen mit dat turfhoekke. As dat dan ok niet hulp dan wodde et mienens en kwammen de deugenieten in dat duistere hokke mit de deure op slot, dan zollen ze wel bekommen.

Ds. Leenders was doedertieden hier doornee en woonde as vri'jgezel in de pasteri'je. Iene middag in de weke mossen we daor henne te vraogeleren. Doornee kon hiel mooi vertellen mar om odder onder dat roerige volkien te hopen was zien sterkste kaante niet. Sjoukje gong dan altied mit. Daor wollen ze beter naor

luustren, die kon ze mit de ogen wel sturen.

Sjoukje en doornee Leenders konnen best mit mekeer opschieten, ze kregen verkering en Sjoukje is van schoelejuffer as doorneesvrouw naor de pasteri'je verhuusd. Ze hebben gien kiender kregen, Sjoukje is in 1956 wegraekt en doornee een jaor laeter. Ze liggen hier op et karkhof begreuen. Deur de poorte rechtuut bi'j de hede langes en dan et laeste dwaspad een aende uut op de westkaante.

As de schoele uut gong, pakte meester zien lange meetlatte die hi'j altied bruukte om mit kriet rechte strepen op et bod te maeken, op de maote van et stampen mit die meetlatte op de vloer reup meester

men. Et kwam evenwel wat anders uut.
Doe meester mit et gevallegien op zoe'n
50 tree nao an die jonge zien huus toe was,
kwam zien heit heur al integen, zonder
liekewel kommentaor of te waachten reup
hi'j van verens al: 'Verrekte jonge, wil ie
wel gauw maeken daj' uut die karre kom-
men!' Van schrik steuf die jonge uut de
karre en as een haeze giezelde hi'j et
heideveld in, d'r was gieniene die him
belopen kon. Ik hadde et gezichte van de
meester wel graeg zien wild. Mar die jonge
het d'r een bult wille omme had. Hi'j was
nog nooit zo makkelijk thuis kommen. De
naeme van de meester weet ik niet meer,
de naeme van die jonge wel. Die was de
held van de dag.

Doe dit hiele aeventuur nog niet zo lange
leden mit een leeftiedgenoot nog es in et
praot te passe kwam, kon die in geuren en
kleuren alles nog vertellen!

Mar as d'r vroeger liekewel iene was die
begon te stelen en te liegen en aandere
gemiene streken uuthaelde, dan was die
d'r uut, dan gongen ze mit een boge om
zoe'n iene henne. En as die dan laeter ok
nog es van kwaod tot arger vervul, zeden
ze: 'Ziej' wel, op schoele deugde hi'j ok al
niet!'